

Dodatek č. 1

Minimální preventivní program pro školní rok 2023/2024

Jako reakci na „METODICKÉ DOPORUČENÍ MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY“, přidáváme k „Minimálnímu preventivnímu programu“ pro tento školní rok dodatek č. 1. a to ve třech bodech.

Bod č. 1.:

METODICKÉ DOPORUČENÍ MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY K PREVENCI A POSTIHU ZÁŠKOLÁCTVÍ A OMLOUVÁNÍ ŽÁKŮ Z VYUČOVÁNÍ

Práva a povinnosti žáků a jejich zákonných zástupců

Ustanovení § 22 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů stanoví povinnosti žáků a zákonných zástupců následujícím způsobem. § Žáci základních a středních škol jsou povinni:

- řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat,
- dodržovat školní řád, předpisy a pokyny k bezpečnosti a ochraně zdraví, s nimiž byli seznámeni,
- plnit pokyny pedagogických pracovníků.

Zákonní zástupci nezletilých žáků jsou mj. povinni:

- zajistit, aby žák docházel řádně do školy,
- osobně se zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání dítěte na vyzvání ředitele školy,
- dokládat důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování v souladu se školním řádem,
- informovat školu o skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání, jakož i o jejich změnách.

V § 184a školského zákona jsou stanovena pravidla pro vzdělávání distančním způsobem v určitých mimořádných situacích uzavření škol či zákazu přítomnosti dětí, žáků nebo studentů ve školách. Školní řád by měl reflektovat odlišnosti a specifika vzdělávání distančním způsobem.

V § 184a školského zákona jsou stanovena pravidla pro vzdělávání distančním způsobem v určitých mimořádných situacích uzavření škol či zákazu přítomnosti dětí, žáků nebo studentů ve školách.

Zákonem je nyní nově stanovena:

a) povinnost školy ve vymezených mimořádných situacích zajistit vzdělávání distančním způsobem pro děti, pro které je předškolní vzdělávání povinné

b) je stanovena povinnost dětí, žáků se tímto způsobem vzdělávat (mimo žáků základních uměleckých škol a jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky). Absenci při distanční výuce je tedy nutné posuzovat podle zapojení do vzdělávání a výstupů, nikoli podle doby vzdělávacích aktivit. Např. při asynchronní či off-line výuce nezáleží, v jaké denní době a jak rychle žák pracuje, nýbrž zda odevzdává úkoly či výstupy své práce ve stanoveném termínu nebo prokazuje snahu o plnění pokynů. Při synchronní výuce je nepřipojení se k on-line přenosu považováno za absenci, pokud s žákem či jeho zákonným zástupcem nebyl individuálně dohodnut jiný způsob zapojení. Pro omlouvání absencí v obecné rovině platí totéž jako pro prezenční vzdělávání. Školský zákon stanoví základní rámec – povinnost omlouvání do 3 kalendářních dnů po začátku absence a upřesňuje, že podrobnosti upraví školní řád.

Záškoláctví a pozdní příchod

Již na úvod je třeba vymezit pojmy „záškoláctví“ a „pozdní příchod“ a důsledně je rozlišovat, neboť se jedná o zcela odlišné formy nepřítomnosti ve vyučování, které jsou dány zpravidla různými důvody. I Záškoláctvím se rozumí taková neomluvená nepřítomnost žáka ve škole, a to i opakovaná, která je způsobena zpravidla úmyslně žákem nebo osobami odpovědnými za jeho výchovu, která trvá obvykle po celý vyučovací den (případně po určitou část vyučování, např. v odpoledních hodinách nebo jen v některých předmětech). Cílem je vyhnout se přítomnosti ve vyučování nebo pouze v některých vyučovacích hodinách. Nežádá se spojení s dalšími typy rizikového chování, které obvykle negativně ovlivňují osobnostní vývoj jedince.

Záškoláctví nabývá řady podob, různé jsou také jeho důvody a je možné v něm dále rozlišovat:

Záškoláctví pravé – žák do školy nedorazí, ačkoli rodiče si myslí, že do školy šel a účastnil se vyučování.

Záškoláctví skryté – žák do školy nedorazí, a to s vědomím rodičů. Tento jev může mít více příčin, od odmítavého postoje rodičů ke vzdělání či ke škole, přes neschopnost rodiče prosadit vůči dítěti svou vůli, potřebu výpomoci dítěte v domácnosti, až po případy, kdy děti úspěšně předstírají zdravotní komplikace. Vzhledem k tomu, že v těchto případech rodiče žákovu nepřítomnost omlouvají, vyžaduje odhalování tohoto nežádoucího jevu zvýšenou pozornost ze strany pedagogických pracovníků, které není možné omezit pouze na přijetí omluvenky (žákovi bývá pravidelně nevolno např. v termínech písemných prací z určitého předmětu apod.).

Záškoláctví interní – žák do školy dorazí a během vyučování na určitý časový úsek (např. na některou hodinu) odejde. Tento jev bývá rovněž označován jako „útěk ze školy“.

Dále je možné záškoláctví vymezit podle toho, jak žák k rozhodnutí neúčastnit se vyučování dospěl:

Záškoláctví impulzivní – žák se rozhodne náhle, impulzivně. Neúčast ve vyučování je jeho bezprostřední reakcí na okamžitý podnět.

Záškoláctví plánované – jedná se o promyšlené, dopředu naplánované jednání, jehož prostřednictvím se žák účelově vyhýbá situacím spojeným se školou (zkoušení, určitý předmět, kontakt s určitou osobou – neoblíbený učitel, jiný zaměstnanec školy, jiný žák).

Variabilita příčin záškoláctví se odvíjí od množství funkcí, které škola plní. Kromě funkce vzdělávací a výchovné je škola rovněž významným místem socializace, kde se žák dostává do společnosti svých vrstevníků a získává svou roli v rámci kolektivu, v němž se formují jak sociální, tak osobní vazby. Při zkoumání příčin záškoláctví je proto třeba vzít v úvahu veškeré vlivy, které na žáka v rámci školní docházky působí, a náležitě se jimi zabývat. I pozdním příchodem se naopak rozumí taková neomluvená nepřítomnost žáka, a to i opakovaná, která je zpravidla způsobena nedbalostí žáka nebo osob odpovědných za výchovu, nebo jinými příčinami. Trvá zpravidla pouze po část vyučování (nebo i jen po část vyučovací hodiny), a to obvykle na jeho počátku. Nepřítomnost ve vyučování v tomto případě není cílem žáka ani osob odpovědných za jeho výchovu.

Jak plyne z výše uvedeného, pozdní příchody nastávají v situacích, kdy žák má zájem do školy docházet, ale z nějakého důvodu se mu nedaří být přítomen po celou dobu vyučování. Příčinou pozdních příchodů může být špatná dopravní dostupnost školy (např. dopravní spoj jede jednou za hodinu, ke škole přijíždí až po začátku vyučování) či výluka dopravního spoje, problémy s vypravením se z domova, případně 5 komplikace pramenící z nepříznivé sociální situace (srov. § 3 písm. b) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

Docházka jednotlivých žáků je školou sledována a evidována prostřednictvím učitelů, kteří o nedostatcích informují třídního učitele. V případě, že třídní učitel zjistí u některého ze žáků potenciální problém, je na místě, aby inicioval kroky k preventivním opatřením. Třídní učitel by se rovněž měl zabývat důvody absence žáka, tedy učinit rozbor, proč přestal chodit do školy, proč selhává, případně proč se zhoršil jeho prospěch. Časté absence mohou souviset s jevy jako např. šikana, užívání drog, ale mohou být i důsledkem zhoršené situace v rodině.

Preventivní opatření ze strany školy

Jakýmkoli problémům, včetně problémů výchovných, mezi něž záškoláctví spadá, je lepší předcházet a bránit jejich vzniku. V případě, že se problém objeví, je třeba jej řešit již v zárodku, jakmile jsou zjištěny první příznaky. Včasně odhalení záškoláctví je úkolem školy, zejména třídního učitele dotyčného žáka. Na poli prevence dále působí i jiné subjekty, s nimiž škola spolupracuje, o výchovném problému je informuje nebo jejich pomoc žákovi či jeho rodině doporučí, případně zprostředkuje. § Školský zákon v § 30 uvádí, že podrobnosti k výkonu práv a povinností žáků a jejich zákonných zástupců, jakož i podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů se zaměstnanci školy, stanoví školní řád. Toto ustanovení dává řediteli školy do rukou nástroj, pomocí něhož nastavuje režim docházky do školy, podmínky pro uvolňování žáka z vyučování a omlouvání neúčasti žáka (§ 50 školského zákona a § 67 školského zákona). Konkrétní řešení problematiky docházky žáka do školy a omlouvání nepřítomnosti na vyučování, včetně jejich nedostatků, je tedy záležitostí školy, vždy však musí ředitel školy vycházet ze školského zákona.

Prevenzi je třeba věnovat náležitou pozornost, zajišťovat ji komplexně a využívat všech možností, které má škola k dispozici. Za koordinaci prevence odpovídá ředitel školy. Především u větších škol je vhodné řešení této problematiky delegovat na zástupce školního poradenského pracoviště, zejména školního metodika prevence, případně školního psychologa či výchovného poradce. Je však třeba mít na paměti, že odpovědnou osobou i v takovém případě zůstává ředitel školy. Je možná i spolupráce se školským poradenským zařízením, tedy pedagogicko-psychologickou poradnou nebo speciálně pedagogickým centrem.

Školní docházku eviduje třídní učitel a v případě podezření na záškoláctví se nejprve obrací na zákonného zástupce nezletilého žáka. Právní předpisy v současnosti nestanoví určitý postup při konkrétních počtech neomluvených hodin, posouzení závažnosti situace je věcí školy.

Rizikovému chování, jakož i jinému nežádoucímu chování žáků ve školách, je nutno předcházet již v obecné rovině. Je třeba zajistit žákům přátelské a stimulační prostředí pro výchovu a vzdělávání, které škola poskytuje, a jasně stanovit pravidla, jejichž dodržování bude po žácích vyžadováno. Pravidla by měla být stanovena tak, aby bylo žákům zřejmé, že jejich cílem je především prospěch a zdárný rozvoj samotných žáků.

Na začátku školního roku je vhodné uspořádat setkání třídního učitele se zákonnými zástupci žáků, kde jsou zákonní zástupci informováni o organizaci školního roku a konkrétním průběhu vzdělávání v dané třídě včetně třídních a školních pravidel. V rámci tohoto setkání se doporučuje upozornit na práva a povinnosti zákonných zástupců související se školní docházkou žáka a připomenout důležitost řádné školní docházky pro žáka (nejen ve smyslu účasti na vyučování, ale i přístupu k výuce). Rovněž je nutno poskytnout či připomenout rodičům informace o poradenských službách poskytovaných školou a poradenskými zařízeními. Takovéto informační setkání je zároveň výborným prostředkem k otevření formální i neformální komunikace mezi školou, resp. třídním učitelem, a rodiči, k získání jejich spolupráce. Zároveň je tím splněna povinnost školy prokazatelně seznámit se školním řádem zákonné zástupce.

Kontakt učitele s žáky je třeba budovat na základě respektujícího přístupu, pochopení, motivace, a to vše využít při komunikaci o problémech a společném hledání řešení. Pedagogický pracovník je povinen chránit bezpečí a zdraví žáka a předcházet všem formám rizikového chování. Žák by neměl mít žádné obavy pedagoga vyhledat, má-li nějaký problém.

Práce s kolektivem žáků je velmi důležitým nástrojem prevence, jehož prostřednictvím lze žákům vštípit žádoucí hodnoty (zejména nediskriminaci, solidaritu apod.), protože škola je prostředím socializace, v němž se žák pohybuje ve skupině svých vrstevníků, kde pozoruje a vnímá mezilidské vztahy, vazby a role. Učitel by měl vždy jít příkladem. V tomto směru lze využít třídnické hodiny, ale i školní akce nebo výuku s využitím prvků neformálního vzdělávání.

Spolupráce a vzájemná komunikace zaměstnanců škol jsou důležité pro vytváření příznivého prostředí, předcházení rizikového chování žáků a zajištění řádného fungování školy. Vzhledem k různé specializaci zaměstnanců škol je třeba, aby třídní učitel mohl kdykoli kontaktovat např. školního metodika prevence, konzultovat s ním podezření na zárodky problému a projednat přístup k žákovi, a to na neformální, kolegiální bázi.

Způsob omlouvání nepřítomnosti

Nepřítomnost nezletilého žáka základní a střední školy ve škole omlouvá jeho zákonný zástupce. § Důvody žákovy nepřítomnosti ve škole je zákonný zástupce povinen doložit nejpozději do tří kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti žáka (§ 50 odst. 1 a § 67 odst. 1 školského zákona). Způsoby, jakými je dokládá, stanoví školní řád. Lhůta tří kalendářních dnů začíná plynout dnem, který následuje po prvním dni nepřítomnosti žáka ve škole. § Právní předpisy nestanoví konkrétní výčet důvodů, které škola musí, respektive může akceptovat.

Předcházet záškoláctví je možné mj. tím, že škola v případě podezření především v případě časté nepřítomnosti žáka nasvědčující zanedbávání povinné školní docházky bude vyžadovat potvrzení od lékaře. § Škola může požadovat, pokud to považuje za nezbytné, jako přílohu k omluvence zákonného zástupce ze zdravotních důvodů předložení lékařského potvrzení. Toto je možné pouze, pokud to upravuje školní řád. MŠMT rozhodně doporučuje, aby škola potvrzení od lékaře vyžadovala pouze ve výjimečných, individuálně stanovených případech a nevyžadovala je plošně. Požadavku na lékařské potvrzení by mělo vždy předcházet jednání se zákonným zástupcem/zletilým žákem, jehož výstupem bude mimo jiné písemný požadavek školy na dokládání nepřítomnosti lékařským

potvrzením. Tímto dokumentem pak lze zdůvodnit tento požadavek lékaři. § Ustanovení § 38 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zní: „Hrazenou službou je i posuzování dočasné pracovní neschopnosti a dočasné neschopnosti ke studiu ošetřujícím lékařem a posuzování skutečností, které jsou podle § 191 zákoníku práce důležitými osobními překážkami v práci, a obdobné výkony u žáků a studentů.“ I Lékař tedy v rámci vyšetření/ošetření žáka posuzuje i dočasnou neschopnost ke studiu a v odůvodněných případech by na žádost rodičů při doložení písemného požadavku školy měl dočasnou neschopnost ke studiu písemně potvrdit. I Zdravotní stav nelze posuzovat zpětně. Žák (resp. zákonný zástupce) tedy musí předem vědět, že se první den nepřítomnosti musí dostavit k lékaři. Není možné, aby škola po žákovi zpětně vyžadovala posudek od lékaře za proběhlou absenci, aniž by byl požadavek na potvrzení lékařem žákovi (resp. zákonnému zástupci) předem znám. § Zákonný zástupce žáka má rovněž možnost určit zaměstnance školy, který může být lékařem o zdravotním stavu nezletilého informován (§ 33 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách). Při volbě tohoto postupu je vhodné připravit rodičům souhlas, který opravňuje zaměstnance školy nebo konkrétní osobu získat stručnou informaci o zdravotním stavu žáka v rozsahu nezbytném pro účely omlouvání absence (zda žák má zdravotní komplikace či zda je nemocný, zda tato komplikace vylučuje jeho účast na vyučování a jak dlouho jeho indispozice trvá nebo pravděpodobně bude trvat). I Tento souhlas může zákonný zástupce žáka kdykoli odvolat, o čemž musí být předem informován s tím, že tento souhlas nemusí udělit vůbec. Proto je při užití tohoto postupu velmi důležité zdůraznit, že škola nemínila zasahovat do soukromí rodiny, a omezit se skutečně jen na obecné vyjádření zdravotnického personálu. V tomto kontextu je rovněž vhodné zmínit, že požadování kopií zdravotnické dokumentace či lékařských zpráv a nálezů již sahá nad rámec možných požadavků školy a výrazně zasahuje do soukromí žáka a jeho rodiny.

Postup školy v případech záškoláctví

Záškoláctví má obvykle progresivní charakter. Pokud v případě neomluvené nepřítomnosti nenásledují žádná opatření, může se toto jednání opakovat. Pokud nejsou řešeny příčiny záškoláctví, může docházet k dalšímu ohrožení dítěte, jehož důsledkem může být též pokračování záškoláctví). Neřešení záškoláctví často vede i k tomu, že se jej dopustí další žáci, neboť získají pocit, že je tolerováno. Je tedy nezbytné, aby přiměřená opatření následovala už po prvním případě neomluvené absence, byť by se jednalo o jedinou vyučovací hodinu. Rozsah neomluvené absence se hodnotí vždy za každé čtvrtletí školního roku. Škola může využít materiál MŠMT „Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem v rámci řešení rizikového chování žáků“, č. j. MSMT- 3301/2013 ze dne 3. prosince 2013, které stanovuje průběh řešení rizikového chování žáků (včetně záškoláctví) a poskytuje formuláře k záznamu jejího postupu. Je tedy vhodné, aby se škola pokusila zjistit skutečnosti vedoucí k záškoláctví. Pokud to je v kompetenci školy, škola se pokusí problém vyřešit (např. šikana). Při neomluvené absenci do 10 hodin u žáka 1. stupně za dané čtvrtletí školního roku škola kontaktuje zákonného zástupce a věc řeší s ním. Při delší neomluvené absenci postupuje podle dalšího bodu. Pokud má žák 1. stupně víc než 10 neomluvených hodin za dané období školního roku, svolává ředitel školy školní výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se výchovné komise účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence, popř. další odborníci. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu. § Pokud se škole nepodaří problém týkající se povinné školní docházky vyřešit vlastními silami a k cíli nevede ani svolání výchovné komise, škola v případě podezření ze spáchání přestupku může k příslušnému orgánu podat podnět k zahájení řízení o přestupku, tj podnět k zahájení řízení z moci úřední ve smyslu § 42 správního řádu.

Typicky jde o situaci, kdy neomluvená nepřítomnost žáka 1. stupně přesáhne 25 hodin daném čtvrtletí školního roku. Spolu s oznámením škola zašle i související dokumentaci (např. kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, písemné vyjádření výchovného poradce, kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka na výchovnou komisi, kopii zápisu o jednání výchovné komise, záznamy o jednání v rámci individuálního výchovného plánu apod.). § Podle § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, je škola povinna bez zbytečného odkladu oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností (tedy v praxi OSPOD), pokud se dozví o skutečnostech uvedených v § 6 téhož zákona (typicky zanedbávání školní docházky, nemravný život, zneužívání návykových látek, násilí), a to v případě, že trvají po takovou dobu, nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí. § Na OSPOD tedy škola hlásí jen závažnější případy. Jinak platí, že situaci vyhodnocuje přestupkový orgán, který sám se případně obrátí na OSPOD. Na Policii ČR nebo státní zastupitelství se škola obrací pouze v nejzávažnějších případech. Při předání jinému orgánu škola rovněž poskytne zprávu, v níž je problematické chování popsáno, a záznam o opatřeních školy k řešení výchovného problému nezletilého žáka. Vedle neomluvené absence je třeba věnovat pozornost také zvýšené omluvené absenci. Zvýšené množství zameškaných vyučovacích hodin, ačkoli řádně omluvených, je nežádoucí a může být projevem skrytého záškoláctví, kterému je také třeba věnovat patřičnou pozornost a včas proti němu zakročit. Je tedy třeba evidovat omluvenou absenci také ke konci každého čtvrtletí školního roku. V případě, že třídní učitel zpozoruje podezřelý nárůst omluvené absence (přes 50 % vyučovacích hodin) za čtvrtletí školního roku, je na místě, aby se podrobněji zabýval věrohodností důvodů nepřítomnosti. Pokud je důvod nepřítomnosti žáka nevěrohodný, může se třídní učitel nebo ředitel školy obrátit na zákonného zástupce nezletilého žáka a požádat jej o vysvětlení, případně sdělit, že příště bude vyžadovat potvrzení od lékaře, připouští-li to školní řád. Vyžadovat omluvení absence lékařem zpětně však není možné.

Konstruktivní opatření

Při každé absenci třídní učitel vyčká, zda zákonný zástupce žáka omluví a doloží důvody jeho nepřítomnosti ve vyučování do 3 kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti (§ 50 odst. 1 a § 67 odst. 1 školského zákona) za podmínek stanovených školním řádem. Pokud tak zákonný zástupce žáka neučiní, třídní učitel jej prokazatelně upomíná v souladu se školním řádem. Není-li důvod nepřítomnosti doložen ani po upomínce, třídní učitel o tom učiní záznam (obsahující datum nepřítomnosti, datum nástupu žáka do školy, datum a text upomínky). Třídní učitel poté přímo kontaktuje (např. telefonicky) zákonného zástupce a informuje jej o absenci žáka. V případě, že se zákonného zástupce podaří kontaktovat, mohou nastat tyto možnosti:

a) Zákonný zástupce o nepřítomnosti žáka ve škole ví a šlo pouze o opomenutí z jeho strany. V tom případě je nepřítomnost omluvena dodatečně a třídní učitel domluví se zákonným zástupcem taková opatření, aby se situace neopakovala.

b) Zákonný zástupce o nepřítomnosti žáka ve škole neví. Učitel probere situaci se zákonným zástupcem dítěte, dotáže se na možný důvod nepřítomnosti, motivuje jej k rozhovoru s dítětem a řešení situace domluvou, případně upozorní na výchovná opatření, stanovená školním řádem. V tomto případě absence obvykle není omluvena.

c) Zákonný zástupce o nepřítomnosti žáka ve škole ví, ale nepovažuje důvody za dostatečné k omluvení, tj. žáka omluvit nechce. Prostřednictvím rozhovoru učitel zjistí možný motiv, který dítě k tomuto jednání vedl. Učitel navrhne další postup ve věci (domluva, zajištění poradenství, doučování, služby), případně zmíní, zda a jaké důsledky pro žáka z dané situace vyplývají. Výsledek je zaznamenán do formuláře (viz např. Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným

programem v rámci řešení rizikového chování žáků – Příloha č. 1). Absence není omluvena. V komunikaci se zákonnými zástupci žáka je vždy třeba klást důraz na pozitivní přístup a konstruktivní řešení. Je třeba objektivně popsat situaci, zdůvodnit, z jakého důvodu je tato situace nežádoucí, popsat žádoucí stav a navrhnout opatření k jeho nastolení. Nejpozději v tomto bodě (vyjma důvodu uvedeném v odstavci a) informuje třídní učitel ředitele školy, školního metodika prevence a výchovného poradce.

Písemná pozvánka k osobnímu jednání

Nedaří-li se kontaktovat zákonného zástupce žáka nebo dojde-li k opakované neomluvené absenci, následuje písemná pozvánka k osobnímu setkání zákonných zástupců s třídním učitelem, a to v následujícím sledu, pokud zákonný zástupce nereaguje:

- pozvánka k osobnímu setkání s třídním učitelem za účelem konzultace (např. prostřednictvím informačního systému školy s možností potvrzení přečtení, prostřednictvím e-mailu nebo jinak doručenou pozvánkou);
- doporučeným dopisem včetně poučení o opatřeních, k nimž bude nutno přistoupit, nepodaří-li se navázat spolupráci se zákonnými zástupci (alternativně datovou schránkou, pokud jí zákonný zástupce disponuje)
- v případě, že zákonný zástupce stále nereaguje, dojde k předání kompetencí třetí straně (viz dále).

Schůzka zákonných zástupců žáka s třídním učitelem

Na osobní schůzce je se zákonnými zástupci probírána situace žáka, situace rodiny, učitel zjišťuje možné příčiny záškoláctví a domlouvá s rodiči postup k nastolení žádoucího stavu. Před schůzkou třídní učitel informuje školního metodika prevence, případně výchovného poradce, který ve věci poskytne své stanovisko spolu s návrhem dalšího postupu. V ideálním případě se školní metodik prevence, výchovný poradce nebo člen vedení školy osobního setkání se zákonnými zástupci účastní. Účast žáka je možná, protože dítě má právo sdělovat svůj názor na situaci, která se ho týká a je samo o sobě hlavním nositelem změny své situace. Jednání by mělo být v takovém případě přizpůsobeno jeho věku a aktuálnímu stavu. Pro jednání s rodiči i žákem je třeba zaujmout partnerský, nikoliv komisionální přístup. Rodiče jsou partnery školy v řešení rizikové situace dítěte a důležitými nositeli změny této situace. Cílem je se skutečně domluvit ku prospěchu všech, nikoli situaci vyhrodit. O schůzce je vyhotoven zápis (viz např. Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem v rámci řešení rizikového chování žáků – Příloha č. 2), a to s podpisem všech zúčastněných. S rodiči bude domluven termín další schůzky, reflektující povahu a závažnost konkrétního případu, jakož i charakter a časovou náročnost opatření, na jejichž přijetí se strany dohodly. Plnění opatření, vyplývajících ze zápisu, je třeba sledovat a vyhodnocovat.

Zpracování a podpis Individuálního výchovného programu (IVYP), pokud je školou využíván

Jestliže se ani poté stále nedaří situaci zlepšit, nastupuje sepsání a podepsání Individuálního výchovného programu (viz Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem v rámci řešení rizikového chování žáků – Příloha č. 3). Dokument, v němž se všechny zainteresované strany písemně dohodnou na dalším postupu, stanoví konkrétní opatření, která budou přijata

konkrétními osobami v konkrétním časovém úseku, spolu s režimem sledování dodržování dohodnutých opatření a návrhem postupu v případě jeho nedodržení.

Schůzky, na které má být dohodnut Individuální výchovný program, se účastní:

- třídní učitel,
- žák,
- zákonný zástupce, pokud se jedná o nezletilého žáka,
- školní metodik prevence,
- ředitel školy nebo jeho zástupce, a dále, je-li to možné a žádoucí:
- výchovný poradce nebo školní psycholog, případně pracovník školního poradenského zařízení, je-li k dispozici,
- pracovník Probační a mediační služby ČR, byl-li nad žákem stanoven dohled,
- pracovník OSPOD, je-li žákovi poskytována sociálně-právní ochrana,
- další osoby, které hrají roli v životě žáka (trenér/vychovatel/instruktor mimoškolní aktivity, sourozenec dítěte, ...), pokud je jejich účast vzhledem k okolnostem účelná a pokud s jejich účastí souhlasí zákonný zástupce nezletilého žáka nebo žák zletilý,
- případně další osoby, jejichž účast navrhnou zákonní zástupci (právní zástupce, zástupce organizace zabývající se ochranou menšin, ...).

Účelem této schůzky není pouze podepsání dokumentu, ale naopak rozbor nežádoucího chování žáka v rámci širší skupiny zainteresovaných lidí, zjišťování příčin i důsledků tohoto jevu a společné nacházení možných řešení. Charakter tohoto setkání, stejně jako jeho organizace, je podobný případovým konferencím pořádaným v rámci sociálně-právní ochrany dětí. Jeho cílem je výměna informací, zhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, hledání optimálního řešení a plánování společného postupu, který povede k naplňování potřeb dítěte. Výstupem setkání je podepsaný Individuální výchovný program (viz Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem v rámci řešení rizikového chování žáků – Příloha č. 3).

Cíle:

- reakce na vzniklou situaci žáka,
- vyhodnocení situace žáka a jeho rodiny s cílem nalézt optimální řešení,
- tvorba osobních kontaktů mezi zainteresovanými osobami,
- stimulace zákonných zástupců žáka nebo zletilého žáka k plnění povinností,
- koordinace postupu jednotlivých osob ke zlepšení situace,
- získání nástroje ke kontrole plnění domluvených kroků.

Všichni zúčastnění budou seznámeni s tím, k čemu IVÝP slouží a jak s ním bude nakládáno. Po sestavení Individuálního výchovného programu a jeho schválení zúčastněnými stranami dojde k realizaci přijatých opatření, průběžnému sledování situace, a reflexi změn, pozitivních i negativních. Další setkání se žákem a zákonnými zástupci, popřípadě i ostatními zainteresovanými subjekty, proběhne v termínech naplánovaných v IVÝP. Jejich obsahem bude vyhodnocení situace a nastalých

změn. Je nutno zachovat pozitivní přístup, chválit i za drobné pokroky, v případě stagnace podpořit, poskytnout pomoc. Na základě získaných informací lze IVYP přehodnotit a pozměnit, ukáže-li se v kontextu nových zjištění jako nevyhovující.

Předání kompetencí třetí straně

Jestliže škola využila všech dostupných způsobů řešení rizikového chování žáka a možnosti podpory zákonných zástupců, přičemž se situace nezlepšila, škola učiní oznámení přestupkovému orgánu, případ je předán do kompetence třetí straně (OSPOD, obecní úřad, Policie ČR...).

Škola vždy postupuje podle okolností konkrétní situace a podle závažnosti je oprávněna učinit oznámení i v případě, že nevyužila všech způsobů řešení.

Sankční opatření

Vedle konstruktivních opatření, jimiž lze žáka a jeho rodinu motivovat, stimulovat a podpořit v úsilí směřujícím k odstranění problematického jevu a nastolení žádoucího stavu, má škola k dispozici i opatření sankčního charakteru. Je však třeba zdůraznit a důsledně dodržovat zásadu, že sankcionovat lze pouze zaviněné porušení povinnosti. Nelze trestat žáka za pochybení jiné osoby, např. rodiče, který neplní své rodičovské povinnosti. § Pokud žák porušuje své povinnosti, může mu být uloženo některé z výchovných opatření, o nichž pojednává § 31 školského zákona. Výchovným opatřením v systému základního vzdělávání je speciálně věnován § 17 vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů.

Výchovná (kázeňská) opatření jsou:

- napomenutí třídního učitele
- důtka třídního učitele
- důtka ředitele školy

Kázeňské opatření může třídní učitel nebo ředitel školy uložit žákovi za porušení povinností plynoucích ze školního řádu, a to v souladu s pravidly pro ukládání těchto opatření, která školní řád stanoví. Třídní učitel oznamuje uložení důtky třídního učitele řediteli školy. Důtku ředitele školy lze žákovi uložit pouze po projednání v pedagogické radě. Uložení napomenutí nebo důtky a jeho důvody se neprodleně oznámí žákovi a jeho zákonnému zástupci. Zaznamenává se do dokumentace školy (do katalogových listů).

Dalším kázeňským opatřením podle školského zákona je podmíněné vyloučení, nebo vyloučení žáka ze školy. Toto opatření je upraveno v § 31 školského zákona a je k němu možno přistoupit pouze v případě, jedná-li se o žáka, který již splnil povinnou školní docházku a dopustil se závažného porušení povinností stanovených školským zákonem nebo školním řádem. Jak plyne z výše uvedeného, jedná se o krajní prostředek, jehož aplikaci je nutno v každém jednotlivém případě důkladně zvážit. V základní škole typicky půjde o žáky, kterým ředitel školy povolil pokračování v základním vzdělávání podle § 55 odst. 1 školského zákona. O podmíněném vyloučení i vyloučení žáka ze školy rozhoduje ředitel školy ve správním řízení. Uložená kázeňská opatření v průběhu pololetí se mohou projevit také na hodnocení chování za dané pololetí. Nelze tak trestat žáka za pochybení jiné osoby, např. rodiče bránící žákovi ve školní docházce, čistě na základě např. dosažení určitého počtu

neomluvených hodin. Promítat pochybení jiných osob do hodnocení chování žáka je zcela nepřijatelné.

Bod č. 2.:

TÝRANÉ, ZNEUŽÍVANÉ A ZANEDBÁVANÉ DÍTĚ VE ŠKOLE

– DOPORUČENÉ POSTUPY PRO PRACOVNÍKY ŠKOL MSMT-3262/2024-1

Definice

„Násilí je čin namířený proti druhému člověku, který mu má ublížit, způsobit bolest, zastrašit ho nebo ponížit, aby jednal proti své vůli, respektive aby nejednal podle své vůle.“ (Per Isdal, 2000). Násilí, které zažívá dítě doma ze strany svých blízkých či jako svědek na svých blízkých, je specifickou kategorií dětského traumatu. Světová zdravotnická organizace definovala násilí mezi rodiči jako formu psychologického týrání dětí. Mnohé výzkumy potvrdily, že u těchto dětí dochází k projevům, jako by byly samy obětmi násilí. Je jedno, zda je dítě přímou obětí, či svědkem násilí, dopady jsou srovnatelné. V raných fázích vývoje, kdy se dětský mozek teprve vyvíjí, mohou tyto události zásadně přispět k rozvoji traumatu a negativně ovlivnit celkový vývoj dítěte, zejména pak rozvoj jeho kognitivních, sociálních a emočních dovedností. Proto hovoříme o tzv. vývojovém traumatu, jehož specifikem také je, že dítěti ubližují osoby, na jejichž péči je závislé, které ho mají ochraňovat a zajišťovat mu podporu a bezpečí. Tento rozpor způsobuje v dítěti velký zmatek a neumožňuje mu si vytvářet zdravé vztahové vzorce chování.

Formy násilí, kterými může být dítě ohroženo

Násilí, kterým je dítě ohroženo, může mít různé formy: fyzické, psychologické, ekonomické a sociální násilí, zanedbávání, sexuální zneužívání, latentní násilí a digitální násilí (kybernásilí). Dítě může být současně ohroženo více formami násilí. Děti mohou být ohroženy násilím mezi osobami žijícími ve společné domácnosti (případně mezi bývalými partnery) v takové míře, jako by samy byly přímou obětí.

Znaky ohrožení upozorňující na to, že dítě může být ohroženo násilím v blízkých vztazích

Následující kategorizace slouží pro lepší představu o možných symptomech a projevech násilí. S některými z uvedených znaků ohrožení se můžeme setkat u více forem násilí, znaky se mohou různě prolínat, případně nás mohou upozornit na jiné obtíže, se kterými se žák potýká.

Fyzické znaky špatného zacházení

- Poranění na kůži (modřiny, šrámy, řezné rány, škrábance, popáleniny, otoky, lysiny), obzvláště vyskytují-li se opakovaně nebo na neobvyklých místech.
- Zranění neodpovídající poskytnutému vysvětlení jejich vzniku.
- Nošení oblečení neodpovídajícího povětrnostním podmínkám za možným účelem zakrytí zranění.
- Poranění v oblasti intimních partií projevující se např. problémy se sezením na židli nebo při pohybových aktivitách.
- Časté bolesti břicha a nevolnost.

- Náhlá změna váhy.
- Časté bolesti hlavy.
- Těhotenství dívek mladších 15 let.
- Neléčené zdravotní problémy a zanedbání potřebné zdravotní péče.
- Špatný celkový fyzický stav.
- Chronicky hladové, unavené nebo apatické dítě.
- Zanedbaná hygiena těla a oděvu.

Znaky špatného zacházení projevující se v chování dítěte

- Na dítě vykazující neobvyklé nebo výchovně náročné chování je potřeba pohlížet především jako na dítě, které může být v obtížné situaci a potřebuje naši pozornost a pomoc.
- Sdělení dítěte o špatném zacházení.
- Opakovaný kresebný, psaný či herní projev zobrazující násilí či zneužívání, popř. další projevy špatného zacházení.
- Častá neomluvená nebo nedůvěryhodně zdůvodněná nepřítomnost dítěte ve škole.
- Významná a nevysvětlitelná opoždění ve fyzickém, emocionálním nebo duševním vývoji dítěte.
- Neobvyklé změny v chování (např. náhlý pokles vzdělávacích výsledků, nervozita, deprese, stažení se, hyperaktivita, snížená pozornost, apatie, častá únava, agresivita, pomočování).
- Konzumace návykových látek, nadměrné užívání technologií, hazardní hraní a další projevy závislostního chování.
- Sebeпоškozování nebo sebevražedné chování či tendence, ubližování druhým či zvířatům.
- Nekonzistentní nebo nepravděpodobné vysvětlení zranění či neschopnost vzpomenout si na jeho příčinu.
- Neochota jít domů a/nebo ostražitost či strach z rodičů nebo osob, se kterými dítě sdílí domácnost.
- Neobvyklý strach z běžného fyzického kontaktu s dospělými a/nebo vrstevníky.
- Věku neodpovídající sexuální aktivita (např. dotýkání se intimních partií dospělých, tření pohlavních orgánů o dospělé, nadměrná masturbace, promiskuita).
- Špatná péče o sebe či zanedbaná osobní hygiena.
- Vlastnění drahých dárků či peněz nedůvěryhodného původu (např. „dostal/a jsem to od kamaráda“).
- Nápadnosti ve stravovacích návycích (odmítání jídla či přejídání).
- Předčasné převzetí pečovatelské role, snaha chránit ostatní rodinné příslušníky.
- Nedůvodný pobyt v domácnosti nebo v jiných prostředích v době, kdy má být ve škole. Znaky rizikového chování pečujících osob

- Nezabezpečování základních potřeb dítěte (strava, oblečení, osobní hygiena, spánek, dohled nad dítětem) v míře, která přímo ohrožuje dítě.
- Nevhodné chování k dítěti (používání fyzických trestů, vyhrožování, zastrašování, nadávání, křik, ponižování atp.).
- Vysvětlení ohledně zranění dítěte či jeho fyzického stavu je nedůvěryhodné a povaha zranění naznačuje, že dítě může být bezprostředně ohroženo.
- Osoba zajišťující péči o dítě je aktuálně pod vlivem alkoholu nebo drog či její fyzický nebo duševní stav negativně ovlivňuje její schopnost dohlížet na dítě, chránit ho a poskytovat mu péči.
- Násilí mezi rodiči či osobami, které s dítětem sdílejí společnou domácnost.
- Nápadně ochranné a omezující chování a zvýšená snaha o kontrolu nad tím, co dítě dělá nebo s kým je.
- Výchovné metody zahrnující kruté nebo nedůstojné chování vůči dítěti (např. zavírání do sklepa, odpírání přístupu do domácnosti, dítě je nuceno jíst ze země atp.)

V jakých situacích si můžeme více všimnout projevů ohrožených dětí

Projevů ohrožených dětí si můžeme více všimnout ve specifických situacích, ve kterých je dobré pozorovat projevy chování a fyzické znaky svědčící o ohrožení dítěte. Ze zkušeností odborníků vyplývá, že je vyšší šance si během nich všimnout, že dítě může být ohroženo či že ho něco trápí. Všimnout si ohroženého dítěte můžeme během preventivních programů a tematicky zaměřené výuky, na školních výletech (případně i pravidelná neúčast na mimoškolních aktivitách může být určitým signálem). Můžeme si všimnout, zda jsou děti oblečené úměrně ročnímu období, zda se např. vyhýbají převlékání nebo tělesné výchově. Signálem může být i to, zda dítě chodí do školní jídelny, jaké jsou jeho stravovací návyky, zda mívá svačiny apod. Dalšími signály mohou být přehnaná emoční reakce na špatnou známku, přístup dítěte k výzvam či vyrovnávání se s neúspěchem. Důležitým znakem jsou obecně změny projevující se v chování žáka. Na projevy a způsob komunikace se můžeme zaměřit během hodin i přestávek. Detailnější popis, ve kterých situacích si můžete více všimnout projevů ohrožených dětí, naleznete v příručce Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole v kapitole č. 2 Symptomy jednotlivých forem násilí.

Doporučený postup ve škole při podezření na týrané, zneužívané a zanedbávané dítě

Situace ohrožení dítěte můžeme pro lepší představu rozdělit dle toho, zda vyžadují, nebo nevyžadují podání oznámení příslušnému orgánu.

- Oznamujeme na Policii ČR6 (a zároveň informujeme OSPOD)
- Oznamujeme na OSPOD
- Neoznamujeme a pracujeme s rodinou a žákem

I v případech, ve kterých podáváme oznámení, je potřeba poskytovat žákovi podporu. Každá škola by měla mít pro případ závažných zjištění týkajících se bezpečí žáků (či podezření na taková zjištění) vypracovaný plán, kdo má v danou chvíli jaké kompetence a povinnosti.

Doporučené postupy při chronickém a akutním ohrožení

Uvádíme dva postupy podle toho, zda se jedná o chronické ohrožení dítěte, nebo o akutní. Chronické ohrožení je takové ohrožení, u kterého zvažujeme, jestli v danou chvíli podat oznámení (na OSPOD či na Policii ČR). Situace nevyžaduje okamžité zajištění bezpečí dítěte, ochranu jeho života a zdraví. Akutní ohrožení je okamžité ohrožení bezpečí, zdraví, života či důstojnosti dítěte, které je potřeba řešit bezodkladně. **Rovnocennou variantou je podat oznámení na státní zastupitelství.**

Jak postupovat při ohrožení dítěte?

- 1.** Pracovník školy, který má podezření na ohrožení dítěte nebo se mu dítě (případně spolužák dítěte) svěřilo, se obrátí na třídního učitele a předá mu veškeré potřebné informace. V odůvodněných případech (např. nepřítomnost třídního učitele, nedůvěra žáka v třídního učitele) je možné obrátit se přímo na pověřeného pracovníka školního poradenského pracoviště.
- 2.** Třídní učitel se obrátí na pověřeného pracovníka školního poradenského pracoviště, předá mu informace, které zakládají podezření z týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte, a spolu situaci konzultují. Je vhodné, pokud se prvotního předání informace účastní také pracovník, kterému se dítě svěřilo nebo který ohrožení zpozoroval (aby byly informace předány v autentické podobě).
- 3.** Pověřený pracovník školního poradenského pracoviště na základě získaných informací a rozhovoru s žákem vyhodnotí, zda se jedná o situaci vyžadující podání oznámení na OSPOD, oznámení na Policii ČR, nebo intervenci školy, stanoví další postup a při vhodné příležitosti o něm informuje ředitele školy. V případě potřeby doporučujeme situaci dítěte v obecné rovině konzultovat s pracovníkem OSPOD nebo pracovníkem organizace, která se věnuje podpoře ohrožených dětí. Pokud do komunikace zatím nebyl zapojen třídní učitel, informuje pověřený pracovník i jeho.

SITUACE VYŽADUJÍCÍ PODÁNÍ OZNÁMENÍ:

- v případě, že situace dítěte bude vyhodnocena jako ohrožující zdraví a vývoj dítěte, podá škola oznámení na OSPOD nebo Policii ČR a zároveň žákovi poskytuje podporu (ideálně ve spolupráci s OSPOD a dalšími podpůrnými službami).

SITUACE VYŽADUJÍCÍ INTERVENCI ŠKOLY:

- v případě, že situace dítěte nebude vyžadovat podání oznámení na OSPOD ani Policii ČR, škola poskytuje žákovi podporu s cílem zlepšení situace a zabránění eskalace potíží. Možnosti podpory ohroženého dítěte popisuje Karta KID8. Spolupráci s rodinou by škola měla průběžně vyhodnocovat. Pokud se situace žáka nelepší (či eskaluje) nebo pokud rodiče ztratí motivaci ke spolupráci a neplní dojednané dohody, je namístě zhodnotit, zda škola vyčerpala své možnosti řešení žákovy nepříznivé situace a zda nenastal okamžik, kdy je nutné podat oznámení na OSPOD.

Postup školy v situaci ohrožení dítěte

K vyhodnocení míry ohrožení dítěte je možno použít např. doprovodný materiál ke KID Kartě – Metodiku pro mapování ohrožení a potřeb dítěte.

Metodika včasné identifikace a podpory ohroženého dítěte

Doporučení a postupy pro pedagogické a nepedagogické pracovníky škol, školských zařízení. Jedná se např. o pomoc při zajištění obědů, doučování, zprostředkování informací a kontaktů na odborníky nebo organizace, které by pomohly řešit situaci ohroženého dítěte.

Jak postupovat při akutním ohrožení?

- 1.** Je potřeba zajistit bezpečí dítěte, v případě potřeby poskytnout první pomoc a zajistit lékařskou péči prostřednictvím rychlé záchranné služby (řeší jakákoliv dospělá osoba ve škole).
- 2.** Jakmile je dítěti zajištěno bezpečí, informuje ten, kdo se o situaci dozvěděl, pověřeného pracovníka školního poradenského pracoviště (pokud to není možné, pak jiného pracovníka ŠPP) a třídního učitele dítěte.
- 3.** Kontaktovat Policii ČR9 a OSPOD a informovat o situaci ředitele školy (řeší ideálně pověřený pracovník ŠPP, v případě jeho nedostupnosti jakákoliv dospělá osoba ve škole).
- 4.** V případě, že byly incidentu ohrožení přítomny jiné děti, je nutné zajistit jejich bezpečí a psychickou podporu.

K předávání informací mezi pracovníky školy zapojenými do řešení případů ohrožených dětí by mělo docházet ideálně na místě, kde nejsou jiné osoby a pracovníci nebudou rušeni. V příručce Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole v kapitole č. 3 Doporučený postup ve škole naleznete bližší informace k tomu, proč má škola nejprve sama podporovat děti, u kterých je sledována péče rodičů jako nedostatečná; co lze dělat, pokud máme ve škole jiný názor na to, zda situaci ohlásit (nebo zda ji ředitel školy zakáže ohlásit); zda se má škola angažovat v konfliktních rozvodech rodičů apod.

Rovnocennou variantou je podat oznámení na státní zastupitelství.

Příklad situace

Opatření

Dítě přijde do školy zraněné následkem násilí ze strany blízkých osob. Akutní ohrožení zdraví či důstojnosti dítěte. Nutné řešit okamžitě. Volat na PČR (linku 158) a OSPOD, případně přivolat RZS10. Pracovník školy je svědkem násilí ze strany blízkých osob (např. napadnutí ze strany rodiče). Akutní ohrožení zdraví či důstojnosti dítěte. Nutné řešit okamžitě. Zajistit bezpečí dítěte a volat na PČR (linku 158), případně přivolat RZS.

Dítě odmítá jít ze školy domů (má strach). Akutní ohrožení dítěte. Nutné řešit okamžitě. Volat na OSPOD11 (dítě má také možnost se na OSPOD obrátit samo).

Dítě se svěří, že bývá opakovaně svědkem domácího násilí či násilí mezi blízkými osobami. Chronické ohrožení dítěte, které nabylo intenzity pro oznámení. Řešit v nejkratší možné době. Písemné oznámení na OSPOD podat v rámci nejbližších dnů.

Dítě je zanedbané, zanedbání ohrožuje jeho zdraví a zdravý vývoj (jsou zanedbány jeho základní potřeby jako jídlo, spánek, hygiena, důstojnost). Chronické ohrožení dítěte, které nabylo

intenzity pro oznámení. Řešit v nejkratší možné době. Písemné oznámení na OSPOD podat v rámci nejbližších dnů.

Péče rodičů o dítě je nedostatečná, ale jedná se o situaci, ve které je možné rodině a dítěti nabídnout podporu/pomoc, např.:

- dítě nemá pomůcky,
- dítě nemá svačiny,
- dítě má neomluvené absence,
- dítě chodí špinavě oblečené,
- dítě chodí nemyté,
- rodiče se vyhýbají komunikaci se školou,
- rodiče se nezajímají o dítě.

Chronické ohrožení dítěte, které zatím nenabýlo intenzity pro oznámení. Dlouhodobá práce a podpora. Nejprve intervence a podpora ze strany školy a služeb pro děti a rodinu – pokud intervence nezafungují, situace se nezlepší, někdy naopak eskaluje a zanedbání dítěte má vliv na jeho zdraví a zdravý vývoj – písemné oznámení na OSPOD.

Příklady situací a popis opatření, která je potřeba přijmout

Pro zpřehlednění obsahuje tabulka níže výčet nejčastějších situací, se kterými se pracovníci školy mohou setkat. Tabulka slouží jako vodítko, co v takové situaci dělat. Podrobnější popis postupů je uveden v příručce Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole v kapitole č. 3 Doporučený postup ve škole. Ve všech uvedených příkladech ohrožení je zároveň nutné dítěti poskytnout adekvátní formu podpory. Rychlá záchranná služba, linka 155. Pokud by situace nastala mimo úřední hodiny OSPOD, je nutné volat PČR, která má kontakt na pohotovostní telefon OSPOD a pracovníka OSPOD tak přivolá. 12 Jedná se o Službu kriminální policie a vyšetřování (SKPV). Jednotlivá oddělení působí v rámci krajských ředitelství Policie ČR a jejich územních odborů. Kontakty na krajská ředitelství a územní odbory jsou k dispozici na www.policie.cz.

Komunikace v případech ohrožení dítěte

Komunikace je základním nástrojem pro řešení problémů ve škole. Zásadně ovlivňuje porozumění situacím, při správném používání podporuje spolupráci všech zúčastněných stran a vede k vytváření bezpečného prostředí, které je nezbytné pro efektivní prevenci i řešení náročných situací.

Jak komunikovat s dítětem podle Karty KID13

CO DĚLAT:

- Pokud s vámi chce dítě mluvit, udělejte si čas a najděte prostředí, kde budete mít klid a nebudete vyrušováni.

- Naslouchejte a nechte dítě vysvětlit, co se děje nebo dělo, vlastními slovy.
- Ujistěte dítě, že jeho/její emoce (či jejich absence) jsou v pořádku.
- Ujistěte dítě, že je v pořádku, že s vámi chce mluvit, a obecně dítě ujistěte, že nikdo nemá nikomu ubližovat.
- Poskytněte dítěti podporu v tom smyslu, že informacím, které sděluje, věříte.
- Reagujte klidně a věcně. I když je příběh, který vám dítě vypráví, obtížný, je důležité vyjadřovat klid a podporu.
- Respektujte soukromí dítěte, jeho/její tělesnou integritu a důstojnost.
- Zeptejte se dítěte, jestli se cítí doma v bezpečí. Pokud sdělí, že ne, považujte toto sdělení za bezprostřední ohrožení dítěte.
- Omezte počet lidí, se kterými sdělíte informace – oslovte pracovníka, jehož úkolem je koordinace ochrany dětí ve škole (pracovník školního poradenského pracoviště nebo zástupce vedení školy). Hlavním kritériem sdělení informací je nejlepší zájem dítěte – tzn. informace je třeba sdílet proto, aby mohla být dítěti poskytnuta adekvátní podpora, nikoliv proto, že některý z pracovníků potřebuje zmenšit svůj pocit úzkosti či nejistoty.
- Vysvětlete dítěti, že musíte informace o jeho ohrožení předat dalším odborníkům, aby mu bylo možné pomoci.
- Vysvětlete dítěti, co se bude dít dál.
- Pravdivě odpovězte na všechny otázky, které vám dítě položí (pokud znáte odpovědi).

CO NEDĚLAT:

- Neslibujte dítěti mlčenlivost dříve, než s vámi bude mluvit (je možné, že zjištěné informace budete muset nahlásit dále).
- Netlačte na dítě, nesnažte se zjišťovat podrobnosti nebo zajišťovat důkazy.
- Nekritizujte rodiče / pečující osobu, byť by z vyprávění dítěte vyplývalo, že jeho/její chování je zavrženíhodné.
- Neslibujte dítěti, že se jeho situace bezprostředně zlepší. Následné kroky mohou být pro dítě zátěžové.
- Nenavádějte dítě k tomu, aby se samo postavilo nevhodnému chování rodiče / pečující osoby.
- Nekonfrontujte se zjištěnými informacemi rodiče / pečující osoby, může to dítěti způsobit větší újmu.
- Nebagatelizujte problém, se kterým se vám dítě svěřilo, přestože se nejedná o jeho ohrožení.
- Nenuťte dítě se svlékat. Nepořizujte žádné obrazové nebo zvukové záznamy.
- Neberte dítě s sebou domů.

Každé svěřeni dítěte je vhodné ocenit, např. Slovy: „Děkuji, že mi to říkáš,“ či „Vážím si toho, že se mi s tím svěřuješ.“ Pokud neznáte odpověď na některou ze žákových otázek, přiznejte to raději, než abyste řekli něco, co není pravda. Můžete se s žákem domluvit, že odpověď na jeho otázku zjistíte. Pro praktický nácvik komunikace s dítětem existují pro pracovníky škol různé kurzy či webináře. V příručce Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole v kapitole č. 4 Komunikace jsou uvedeny informace a praktické rady týkající se komunikace s rodiči, spolužáky nebo s dalšími pracovníky ve škole. Kurzy na toto téma nabízí např. Národní pedagogický institut ČR a řada dalších vzdělavatelů.

Spolupráce školy s OSPOD a Policií ČR

Škola má povinnost oznámit podezření na týrání, zneužívání či vážné zanedbávání dítěte. Oznamovací povinnost je upravena dvěma právními předpisy, které dávají škole povinnost učinit oznámení buď na OSPOD, nebo Policii ČR.

a. OSPOD: Oznamovací povinnost, kterou je nutné splnit dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, je uložena vybraným subjektům, mj. školám a školským zařízením. Škola tedy musí v případě podezření na ohrožení dítěte OSPOD informovat. Škola musí tuto povinnost podle zákona splnit „bez zbytečného odkladu poté, co se o takovéto skutečnosti dozví.“ Tento zákon také upravuje právo každého občana ohlásit podezření na ohrožené dítě. Každý občan je oprávněn upozornit OSPOD na ohrožení dítěte či nedodržování rodičovské odpovědnosti. Jedná se o právo, nikoli povinnost občana (na rozdíl od školy).

b. Policie ČR: Oznamovací povinnost dle trestních předpisů vzniká každé osobě, která se dozvěděla o páčání trestného činu (tedy nejenom vybraným subjektům). I v těchto případech však doporučujeme oznámení na Policii ČR podávat oficiálním způsobem jménem školy. Zodpovědnost za nastavení a dodržování správných postupů v rámci školy nese ředitel školy. Oznámení by měla zasílat osoba, která je kompetentní k realizaci koordinovaného postupu ohroženého dítěte (např. pracovník školního poradenského pracoviště) a kterou ředitel pověří. **V případě nesplnění této povinnosti hrozí škole postih.** Obecně platí, že je vždy lepší, pokud podáme oznámení, které se nepotvrdí, než pokud neoznámíme situaci dítěte, která se ukáže být ohrožující. Důležité je nezamlčovat podstatné informace a uvádět míru jistoty, s jakou je pracovník školy přesvědčen o jejich pravdivosti (např. že si je jistý tím, co viděl; nebo že jde o informaci, kterou má pouze zprostředkovaně). Pokud pracovník uvede do oznámení informace, které se následně ukážou jako nepravdivé, v případě, že jeho jednání nebylo záměrné, tak mu nehrozí žádný postih. Pouze pokud by pracovník školy záměrně uváděl nepravdivé informace, vystavoval by se riziku trestního stíhání.

Zároveň je důležité si připomínat, že pracovníci školy mohou být jediní, kdo si hrožení dítěte všimnou, a škola bývá často prvotním prostředím, které násilí v rodině dítěte odhalí nebo na něj má podezření. Proto je důležité všimnout si signálů možného ohrožení a jednat v zájmu a ochraně dítěte.

Kdy má škola kontaktovat OSPOD a kdy Policii ČR?

Rozhodnutí, zda se škola obrací na OSPOD, nebo na OSPOD a Policii ČR, vždy záleží na konkrétní řešené situaci. Pro zjednodušení můžeme rozlišit, že na OSPOD se škola obrací zejména v případech podezření na závažné zanedbávání dítěte. V případech podezření na Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, § 10, odst. 4. 16 Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, § 7. 17 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, obsahuje dvě důležitá ustanovení, a to § 367 Nepřekážení trestného činu a § 368 Neoznámení trestného činu. Obě ustanovení vyjmenovávají konkrétní trestné činy, kterých se týkají. 18 V případě trestných činů sexuálního zneužívání či týrání

svěřené osoby postačí podezření ze spáchání těchto činů. 19 Otázce, jestli může pracovníkovi školy hrozit nějaký postih, se věnuje příručka Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě, kapitola č. 5 Spolupráce školy s OSPOD a Policií ČR.

Zanedbání dítěte, které škola vlastními silami nevyřešila (proběhly konzultace nebo případová setkání s rodiči, a situace se přesto nezlepšila), doporučujeme také podávat oznámení na OSPOD, který situaci blíže zmapuje. Policii kontaktujeme v případě, že se domníváme nebo máme podezření, že někdo spáchal či páchá trestný čin. Doporučujeme však v takovém případě informovat vždy i OSPOD, že bylo podáno oznámení na Policii ČR (nebo že byla policie ze strany školy vyrozuměna telefonicky). Příslušní pracovníci tak mohou koordinovat své kroky a postupovat dále v zájmu dítěte. Pokud se jedná o nahlášení trestného činu, oznamovací povinnost je splněna ohlášením na Policii ČR. V takovém případě nestačí podat oznámení jen na OSPOD s tím, že OSPOD podá oznámení na Policii ČR místo školy. Pokud si škola není jistá, komu oznámení podat, doporučujeme konzultovat konkrétní případ (v obecné rovině, bez uvedení jména) s pracovníkem OSPOD. Pro nastavování postupů a podporu vzájemné spolupráce jsou vhodná vzájemná pravidelná setkávání mezi pracovníky škol, místně příslušným OSPOD a zástupci Policie ČR.

Musí mít škola nějaké důkazy?

Pracovníci školy určitě neshánějí žádné důkazy o tom, že je jejich podezření na ohrožení dítěte pravdivé. Důležitou rolí pracovníků škol je všimnout si, že se dítěti děje něco špatného, a dle doporučených postupů následně jednat.

Jak podat oznámení na OSPOD?

Podle zákona je možné podat oznámení na OSPOD libovolnou formou, avšak nejvhodnější formou je písemné oznámení v elektronické nebo papírové podobě. Pokud se oznámení podává v elektronické podobě, je zapotřebí jej podat prostřednictvím datové schránky či prostřednictvím systému včasné intervence (pokud jej škola má). Písemně podané oznámení může škole sloužit jako důkaz splnění její oznamovací povinnosti. Doporučujeme si evidovat oznámení, která škola na OSPOD podala. Zaslání e-mailu nedoporučujeme vzhledem k nižší ochraně osobních údajů a pravidlům GDPR. Pokud škola podá oznámení v papírové podobě, může jej osobně doručit na podatelnu úřadu nebo zaslat poštou. Pro urychlení řešení situace dítěte je možné oznámení učinit telefonicky a následně jej na OSPOD zaslat v písemné podobě. Písemné sdělení musí odpovídat tomu telefonickému.

Jaké informace má oznámení na OSPOD obsahovat?

V úvodu oznámení je zapotřebí uvést identifikační údaje školy a identifikační údaje dítěte (jméno a příjmení, datum narození, trvalé a faktické bydliště, jména rodičů, pokud škola všechny tyto údaje zná). Pokud je škole známo, že v rodině žijí další děti, je žádoucí tuto informaci připsat. Stěžejní část oznámení by měla obsahovat popis objektivních skutečností, které zakládají podezření na možné ohrožení dítěte, a to např. popis situací, které učitel či jiný pracovník viděl, popis chování dítěte či toho, co dítě sdělilo (a to popisným, nikoliv hodnotícím jazykem). Škola není povinna „zajišťovat důkazy“ nebo „vyšetřovat“, zda se opravdu jedná o dítě týrané, zneužívané či zanedbávané, škola by ani neměla interpretovat sdělení dítěte a činit závěry (např. že pokud se dítě nějak projevuje, určitě je týráno rodičem). Je ku prospěchu věci, pokud je v oznámení co nejvíce konkrétních informací, které jsou škole známy a vztahují se k oznamovanému podezření. V oznámení je možné popsat, jak se žák projevuje a že jeho aktuální stav má vliv na jeho vývoj do budoucna (je namístě uvést případné důsledky). Posouzení, zda se jedná o dítě týrané, zneužívané nebo zanedbávané, není úkolem školy, ale úkolem orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) nebo orgánů činných v trestním řízení. Pokud škola podává oznámení na OSPOD v případech zanedbávání žáka, kdy s rodinou již

komunikovala a domluvené kroky nevedly ke zlepšení situace, jsou informace ohledně dosavadní práce s rodinou a zatím realizované pomoci ze strany školy pro OSPOD nezbytné pro vyhodnocení situace a mohou přispět k usnadnění spolupráce školy a OSPOD. Do oznámení OSPOD v takovém případě popište, jaké kroky již škola učinila, jak fungovala spolupráce s žákem a jeho rodiči a jaké dopady měla zavedená opatření.

Vzor oznámení na OSPOD viz Praktická šablona 1 – Oznámení na OSPOD – Žádost o prošetření podle § 10 zákona č. 359/1999 Sb.

Lze se na OSPOD obrátit telefonicky?

Telefonická konzultace s pracovníkem OSPOD je určitě možná. Zástupce školy by měl případ konzultovat v obecné rovině, po telefonu by neměl sdělovat osobní ani citlivé informace, neměl by konkretizovat, o kterého žáka se jedná. V určitých případech může škola vyhodnotit, že je potřeba jednat rychle, a je možné učinit oznámení (o konkrétním dítěti) telefonicky. I v takovém případě je potřeba podat posléze oznámení písemně. V principu tedy platí, že oznamovací povinnost je nutně splnit vždy písemně.

Lze oznámení na OSPOD učinit anonymně?

Z důvodu oznamovací povinnosti, kterou škola má, není možné oznámení podat anonymně, ale vždy jménem školy. Jedině tak je možné doložit, že škola splnila svoji oznamovací povinnost. Oznámení školy je součástí hlavní složky spisové dokumentace dítěte. Do té mají zákonní zástupci právo nahlédnout. Informace uvedené v oznámení mohou být klíčové a pracovníkům OSPOD slouží jako podklad pro další kroky (pro soudní řízení, pro spolupráci s Policií ČR apod.). Už ze samotné povahy informací obsažených v oznámení většinou vyplývá, že byly zjištěny ve škole. Oznámení ale nemusí obsahovat jména konkrétních pracovníků školy (např. který pracovník s podezřením přišel, komu se dítě poprvé svěřilo atd.), doporučujeme však uvádět kontaktní osobu, na kterou se příslušné orgány mohou obrátit. Anonymní oznámení na OSPOD mohou podat fyzické osoby (např. sousedé, příbuzní).

Kam podat oznámení na OSPOD?

Místně příslušným OSPOD je ten, v jehož správním obvodu má dítě trvalé bydliště, a na ten se škola primárně obrací. Pokud škola trvalé bydliště nezná (dítě má jiné faktické než trvalé bydliště), obrací se na OSPOD, v jehož správním obvodu dítě fakticky žije, tedy dle adresy, která je škole známá. Mezi OSPOD funguje předávání informací, pokud tedy škola podá informaci na „nesprávný“ OSPOD, informace se neztratí, ale bude předána na odpovídající OSPOD (může však dojít k časové prodlevě). Místně příslušný OSPOD vede spisovou dokumentaci a celý případ koordinuje; OSPOD, který není místně příslušný (ale v jehož správním obvodu dítě fakticky žije), vede spisovou dokumentaci fakticky a vykonává sociálně-právní ochranu a o všech krocích a zjištěních informuje místně příslušný OSPOD.

Může škola dostat informaci, jak bylo oznámení podané na OSPOD vyřízeno?

Škola jakožto oznamovatel má právo dozvědět se informaci, zda OSPOD shledal, či neshledal dítě za ohrožené (dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb.), a to nejpozději do jednoho měsíce od podání oznámení. Je však nutné o tuto informaci požádat již v rámci oznámení. Do oznámení na OSPOD proto doporučujeme vložit větu ve znění: „Žádám o informace podle § 10, odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb. zda OSPOD dítě shledal, či neshledal posuzovaným podle § 6 zákona č. 359/1999 Sb.“ Vzor oznámení v příloze (Praktická šablona 1) tuto větu obsahuje.

Jak podat oznámení na Policii ČR?

Oznámení na Policii ČR lze podat ústně nebo písemně na kterékoli služebně policii. Písemně lze podat oznámení v papírové nebo elektronické podobě prostřednictvím datové schránky (viz Praktická šablona 2 – Oznámení na Policii ČR). Oznámení je možné zaslat také e-mailem, ale tuto formu vzhledem k nižší ochraně osobních údajů a pravidlům GDPR nedoporučujeme. Z důvodu oznamovací povinnosti, kterou škola má, není možné oznámení podat anonymně, ale vždy jménem školy a mělo by obsahovat jméno kontaktní osoby. Písemně podané oznámení může škole sloužit jako důkaz splnění její oznamovací povinnosti. Doporučujeme si evidovat oznámení, které škola na Policii ČR podala. V případě podezření ze spáchání trestného činu vůči dítěti je také možné kontaktovat Policii ČR telefonicky na linku 158. Linka 158 je propojena s návazným systémem pomoci, který je ihned automaticky aktivován. Telefonátem na linku 158 je založen případ, který musí být vždy prošetřen a je předán příslušným specialistům. Před telefonátem by si škola měla připravit identifikační údaje školy a základní informace o dítěti (jméno, bydliště) a co bylo zjištěno (důvod podezření). V případech podezření ze sexuálního zneužití nebo týrání je možné kontaktovat přímo kriminální policii (jedná se o Službu kriminální policie a vyšetřování – SKPV). Jednotlivá oddělení Služby kriminální policie a vyšetřování působí v rámci krajských ředitelství Policie ČR a jejich územních odborů. Na těchto útvarech pracují policisté specializující se na problematiku mravnosti a mládeže. Doporučujeme informovat vždy i OSPOD, že bylo podáno oznámení na Policii ČR (nebo že byla policie ze strany školy vyrozuměna telefonicky). Příslušní pracovníci tak mohou koordinovat své kroky a postupovat dále v zájmu dítěte.

Jaké informace má oznámení na Policii ČR obsahovat?

Ve většině případů se škola na Policii ČR obrací telefonicky. Pokud však podává písemné oznámení, v úvodu je zapotřebí uvést identifikační údaje školy a identifikační údaje dítěte (jméno a příjmení, datum narození, trvalé a faktické bydliště, jména rodičů, pokud škola všechny tyto údaje zná). Stěžejní část oznámení by měla obsahovat popis objektivních skutečností, které zakládají podezření z možného spáchání trestného činu. Příklady, jaké informace je možné uvést jako důvody pro podání oznámení, uvádíme v Praktické šabloně 2 – Oznámení na Policii ČR (Oznámení o podezření z možného spáchání trestného činu). Oznámení nemusí obsahovat jméno podezřelého (může být podáno i na tzv. neznámého pachatele). Kontakty na krajská ředitelství a územní odbory jsou k dispozici na www.policie.cz/clanek/utvary-s-uzemnevymezenu-pusobnosti-794179.aspx. Škola není povinná „zajišťovat důkazy“ nebo „vyšetřovat“, zda se opravdu jedná o spáchání trestného činu. Je ku prospěchu věci, pokud je v oznámení co nejvíce konkrétních informací, které jsou škole známy a vztahují se k oznamovanému podezření.

Může škola dostat informaci, jak bylo oznámení na Policii ČR vyřízeno?

Škola má právo být v souladu s ustanovením § 158 odst. 2 trestního řádu informována do jednoho měsíce o učiněných opatřeních ze strany Policie ČR. Je však nutné o tuto informaci požádat již v rámci oznámení. Do oznámení Policii ČR proto doporučujeme vložit větu ve znění: „Žádám, aby byl/a v souladu s ust. § 158 odst. 2 trestního řádu informován/a do jednoho měsíce o učiněných opatřeních.“ Vzor oznámení na Policii ČR v příloze (Praktická šablona 2) tuto větu obsahuje.

Může škola sdělovat Policii ČR informace o žákovi telefonicky?

Jak uvádíme výše, v případě podezření ze spáchání trestného činu může škola Policii ČR kontaktovat telefonicky (např. prostřednictvím linky 158). Pokud však škola podává policii o žákovi více informací, měla by je poskytnout písemně, případně ústně při návštěvě policisty ve škole. Policie ČR školu může požádat o podání písemné zprávy. V praxi je běžné, že si Policie ČR telefonicky zjišťuje

informace o žákově docházce do školy, případně o tom, zda se žák ve škole nachází. Informace jiného charakteru však není vhodné telefonicky sdělovat.

Vybrané otázky týkající se spolupráce školy s OSPOD a Policií ČR

V příručce Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole v kapitole 5. Spolupráce školy s OSPOD a Policií ČR naleznete odpovědi na další otázky související se spoluprací školy s OSPOD a Policií ČR. Příručka se blíže věnuje např. kompetencím pracovníků OSPOD, postupům po obdržení oznámení a možnostem spolupráce. Dále přibližuje, co znamená, pokud je dítě zařazeno do § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí a je vyhodnoceno jako ohrožené. Příručka čtenáře seznamuje s tím, co je případová konference, případové setkání a výchovná komise, jaké jsou rozdíly mezi těmito nástroji a co by měla škola využívat při spolupráci s rodinou. Kapitola se také blíže věnuje spolupráci s policií a mimo jiné také otázce, zda mohou být pracovníci předvoláni k výslechu.

Péče o profesní a osobní wellbeing

Práce ve škole je velmi náročná a výzkumy²² potvrzují, že učitelská profese s sebou přináší nadměrný stres. Ten může mít negativní dopad na pedagoga samotného, ale také na žáky. Pedagogové by měli pečovat o svůj profesní a osobní wellbeing. Příručka Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole, kapitola č. 6. Péče o profesní a osobní wellbeing uvádí praktické tipy, jak dlouhodobě předcházet syndromu vyhoření a jak reagovat na situace akutní nepohody, ve kterých se pedagogové mohou ocitnout při řešení situace ohroženého dítěte. Více informací ohledně wellbeingu a praktických ukázek, jak je možné pečovat o svoji celkovou pohodu, je možné nalézt např. v publikaci Wellbeing ve škole: Jak na pozitivní přístup k učení i k životu²³.

Kultura školy odmítající násilí

Škola je místo, kde děti tráví velkou část svého času, proto je důležité, aby byla bezpečným prostorem. Není možné absolutně předejít konfliktům nebo nepohodě, nicméně atmosféra ve škole, školní kultura a postoj pracovníků školy mohou bezpečné prostředí ve škole do velké míry zajistit a dětem s traumatickou zkušeností se zacházením ze strany blízkých ukázat, že bezpečné prostředí bez projevů násilí je normální. Bezpečná atmosféra ve škole může dětem umožnit prožít alespoň část dne v klidu a bez napětí a mohou zde odložit svůj neviditelný batoh plný nejrůznějších starostí. Díky bezpečné atmosféře ve škole může žák najít odvahu svěřit se se svými špatnými zkušenostmi. Největší prevencí před násilím je jeho jednoznačné odmítání v každodenním školním životě všemi autoritami.

Nedílnou součástí bezpečného klimatu je podpora prevence (na úrovni školy, na úrovni třídy i na úrovni jednotlivců). V momentě, kdy budou mít žáci zdravé vztahy ve třídě, může si signálů týrání nebo zneužívání u dítěte všimnout spolužák, případně se dítě s takovými zkušenostmi může svěřit spolužákovi či pracovníkovi školy. Bezpečné prostředí ve škole a v třídních kolektivech pomáhají utvářet např. jasná a srozumitelná pravidla deklarovaná školním řádem, ale také třídní pravidla, na jejichž tvorbě se žáci mohou podílet a pedagogové s nimi mohou v rámci výuky pracovat. Třídní učitel může dále využívat tzv. třídnické hodiny, díky kterým může s žáky cíleně a pravidelně komunikovat a podporovat zdravou komunikaci v třídním kolektivu. Nedílnou součástí budování bezpečného prostředí ve škole je zařazování programů primární prevence, které jsou často realizovány externími odborníky. Existují i preventivní programy specificky orientované na problematiku domácího násilí a nevhodných poměrů v rodině. Jednou z možností, jak žáky informovat o tom, co mohou dělat, pokud jsou svědky domácího násilí, je seznámit je s bezpečnostním plánem. Doporučujeme v bezpečné atmosféře, např. při třídnické hodině nebo při preventivním programu, bezpečnostní plán s žáky probrat a poté ho mít vyvěšený ve třídě. Bezpečnostní plán ve formě srozumitelné infografiky (v českém a anglickém jazyce) zpracovala např. organizace SOFA²⁴. Více informací o tom, jak je možné podporovat kulturu školy odmítající násilí, jaké existují preventivní programy nebo jaké nástroje

mohou pedagogové využívat při práci s dětmi, je uvedeno v příručce Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě, kapitola č. 7 Kultura školy odmítající násilí.

Důležité kontakty – kam se lze obrátit

Pro některé žáky může být náročné uskutečnit telefonát jako formu kontaktu s odbornou pomocí, doporučujeme proto nabízet žákům vždy nejen kontakt na telefonické spojení, ale také na chat či sociální sítě, kde mohou komunikaci začít písemně (hovor s interventem je jim případně podle situace nabídnut ze strany dané služby).

116 111 Linka bezpečí – nonstop bezplatná linka, provozovatelem linky je Linka bezpečí (www.linkabezpeci.cz), k dispozici také chat a e-mailová poradna (chat je otevřený denně 9–13 h a 15–19 h), linka je určena dětem a mladistvým.

116 006 Linka pomoci obětem kriminality a domácího násilí – nonstop bezplatná linka, provozovatelem linky je Bílý kruh bezpečí (www.bkb.cz), linka je určena dospělým osobám – obětem, ale poskytne odborné poradenství také škole.

116 000 Linka pro rodinu a školu – nonstop bezplatná linka, provozovatelem linky je Cesta z krize (<https://cestazkrize.net>), linka je určena pro pracovníky škol i širší veřejnost ke všem složitým situacím týkajícím se dětí.

Spondea (www.spondea.cz) – pomáhá dospělým i dětem zasaženým násilím v blízkých vztazích, nabízí vzdělávání pro odbornou veřejnost a programy pro školy.

Dětské krizové centrum (www.ditekrize.cz) – pomáhá dětem, které jsou týrané, zneužívané, mají osobní či jiné problémy, odbornou pomoc zajišťuje také rodinným příslušníkům, nabízí e-mailovou poradnu (problem@ditekrize.cz) či nonstop linku důvěry (241 484 149, 777 715 215).

Centrum LOCIKA (www.centrumlocika.cz) – pomáhá dětem a jejich rodinám žít život bez násilí, spravuje portál www.detstvibeznasili.cz včetně e-mailové poradny pro pedagogy.

Asociace pracovníků intervenčních center (adresář všech center v celé ČR) – v každém kraji ČR je zřízeno intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím (www.domaci-nasili.cz).

Další organizace, které poskytují registrované sociální služby, lze najít v celostátním registru poskytovatelů sociálních služeb (<http://iregistr.mpsv.cz/>) – službu lze filtrovat dle lokality a dle typu služby.

Kontakty na orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) – neexistuje jednotná celostátní databáze, je nutné použít vlastní vyhledávání na internetu. Seznam všech obcí s rozšířenou působností, na kterých je oddělení sociálně-právní ochrany dětí, je uveden na webových stránkách www.mesta.obce.cz.

Policie ČR: 158 – vhodné použít při oznámení akutního ohrožení nebo závažného sdělení od dítěte.

Bod 3.:

Zákaz HHC od března 2024

Podle nového nařízení vlády č. 52/2024 Sb. se mění nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek. Jinými slovy vláda nově označila výrobky s obsahem HHC, HHC-O a THC jako psychoaktivní a zařadila je na seznam návykových látek s účinností od 6. března 2024 do 1. ledna 2025. Od Nového roku by měla platit připravovaná novela zákona o návykových látkách, která látky označuje jako psychoaktivní a reguluje jejich prodej.

Pozor na nákup nekvalitních produktů

I přes platný zákaz prodeje HHC by se mohly tyto výrobky stále ještě objevovat na černém trhu nebo v podvodném balení. Zákazníci by měli být obezřetní a dávat pozor na produkty s přelepenými etiketami a nabízené u neověřených zdrojů. Vždy by se měli při nákupu obrátit na renomované prodejce, protože se jistě najdou obchodníci, kteří se budou snažit doprodat zásoby HHC různými cestami. A pokud takové zboží zákazník koupí, hrozí mu nyní problémy se zákonem.

Také je potřeba zmínit, že například derivát HHC-P, přestože nese v názvu HHC, rozhodně neznamena hexahydrokanabinol. Jedná se o mnohem silnější sloučeninu s psychoaktivními účinky. Jeho účinnost bývá až 31krát silnější než u delta-9-THC.

Co je to HHC, HCC-O a THC

HHC jinak zvaný hexahydrokanabinol patří ke kanabinoidům připomínajícím svými účinky THC. Poprvé ho objevil americký chemik Roger Adams, který provedl hydrogenaci THC. Přidáním molekuly vodíku tak přeměnil tetrahydrokanabinol na hexahydrokanabinol. V současnosti se vyrábí synteticky z kanabinoidu CBD. Dosavadní výjimku od ministerstva zdravotnictví mělo HHC z důvodu velice nízké koncentrace THC.

- HHC jinak zvaný hexahydrokanabinol patří ke kanabinoidům připomínajícím svými účinky THC. Poprvé ho objevil americký chemik Roger Adams, který provedl hydrogenaci THC. Přidáním molekuly vodíku tak přeměnil tetrahydrokanabinol na hexahydrokanabinol. V současnosti se vyrábí synteticky z kanabinoidu CBD. Dosavadní výjimku od ministerstva zdravotnictví mělo HHC z důvodu velice nízké koncentrace THC.
- HHC-O (hexahydrokanabinol-O-acetát) je kanabinoid odvozený z extraktů konopí. Vzniká stejně jako HHC hydrogenací, takže poskytuje stabilitu na molekulární úrovni. Odborníci se domnívají, že se HHC-O v těle spotřebovává stejným způsobem jako THC a údajně má větší účinky než Delta-8 a Delta-10.
- THC je kanabinoid vyskytující se v rostlině konopí. V České republice není jeho konzumace ve větším množství (nad 1 %) povolena kvůli psychoaktivním vlivům způsobujících pocit rauše a omámení a vedoucích k návykovosti. Výjimku tvoří konopí pro léčebné účely, které může obsahovat vyšší koncentraci THC. Váže se na lékařský předpis od registrovaného lékaře-specialisty a pouze při indikacích stanovených legislativou.

V Černuci 12. 4. 2024

Mgr. Olga Potluková

školní metodik prevence